

26. Порох В.И. Некоторые заметки к историографии М.И. Семевского // Историографический сборник. Саратовский государственный университет им. Н.Г.Чернышевского. – 2001. – Вып. 19. – С. 80 – 88.
27. Порох В.И. Офицер, историк, издатель: Все о Семевском. – Саратов: СГАП, 1999 – 152 с.
28. Русская Старина // Энциклопедический словарь / Изд.: Брокгауз, Ф.А., Ефрон И.А. – Спб.: Типо-Литография И.А.Ефрона, 1899. – Т. 27. – С. 321 – 322.
29. Семевский М.И. Об издании с 1 января 1870 года ежемесячного исторического сборника “Русская Старина” // Русская Старина. – 1870. – №1. – С. 1 – 4.
30. Семевский Михаил Иванович // Энциклопедический словарь / Изд.: Брокгауз, Ф.А., Ефрон, И.А. – Спб.: Типо-Литография И.А.Ефрона, 1900. – Т. 29. – С. 427 – 428.
31. Систематическая роспись “Русской Старины” изд. 1870-1884 гг. – С.-Петербург: Типография В.С. Балашева, 1885; Систематическая роспись содержания “Русской старины” изд. 1885 – 1887 гг. Первое прибавление к росписи содержания “Русской старины” пятнадцатилетия – 1870 – 1884 гг. – С.-Петербург: Типография В.С. Балашева, 1888; Систематический указатель статей “Русской старины” за 1891 – 1896 гг. Третье прибавление к систематической росписи “Русской старины” изданной в 1885 году. – С.-Петербург: Типография товарищества “Общественная польза”, 1897.
32. Список лиц, сообщивших “Русской старине” исторические или историко-литературные статьи и материалы // Русская Старина. – 1880. – Т. 29. – С. 1079 – 1084.
33. Тимощук В.В. Михаил Иванович Семевский, основатель исторического журнала “Русская Старина”: его жизнь и деятельность. 1837-1892. Биографический очерк. – С.-Петербург: Издание Е.М. Семевской, 1895.
34. Храневич К.И. М.И. Семевский // Русский биографический словарь / Под ред. А.А. Половцова. – Спб., 1904. – Т. 18. – С. 295 – 299.
35. Эйдельман Н.Я. Тайные корреспонденты “Полярной звезды” // www.vivovoco.rsl.ru/

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Ляліна Тетяна Сергіївна – аспірантка кафедри всесвітньої історії КДПУ ім. В. Винниченка.

Наукові інтереси: слов'янська історіографія другої половини ХІХ століття.

УКРАЇНА В МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ ПЕРІОДУ 1918 – 1921 рр. У НАУКОВО-ПУБЛІЦИСТИЧНІЙ СПАДЩИНІ ІЛЛІ БОРЩАКА

Євген МЕЛЬНИКОВ (м. Миколаїв)

Науково-публіцистична діяльність Іллі Борщака є актуальною та маловідомою в сучасній вітчизняній історичній науці. Багато наукових праць ученого присвячено українському питанню в період з 1918 – 1921 рр., які розкривають об'єктивність та історичну достовірність подій.

Ключові слова: науково-публіцистична спадщина, УНР, ЗУНР, міжнародні відносини.

Scientific-journalistic activity of Ili Borshchaka is actual and little-known in a modern domestic historical science. Many scientific works of the scientist are devoted the Ukrainian question in 1918 – 1921 which display objectivity and historical reliability of existing events.

Key words: scientifically-publicistic heritage, Ukrainian National Republic, West-Ukrainian National Republic, international relations.

Актуальність теми дослідження полягає у визначенні об'єктивності й історичної достовірності подій, які досі залишаються суперечливими. В науково-публіцистичній спадщині Іллі Борщака міститься ряд актуальних та до недавнього часу майже невідомих праць, присвячених українському питанню в міжнародній політиці. Використовуючи західноєвропейські джерела, дослідник відкрив нові сторінки вітчизняної історії, ідеологічно не заплямовані.

Метою наукової статті є аналіз праць ученого та визначення позицій України на міжнародному рівні в період з 1918 по 1921 рр.

Історіографія проблеми містить у собі дослідження таких учених, як Я. Р. Дашкевич [3], М. М. Гресько [2], В. Сарбей [9], В. Сергійчук [10 – 11], В. П. Шкварець [14 – 16], В. Ф. Солдатенко [12 – 13], В. Кубійович [1].

Початок ХХ ст. в історії ознаменувався рядом подій, які змінили політичне та економічне життя всього світу. Перша світова війна принесла із собою, окрім великої кількості людських жертв та зруйнованої економіки, нові політичні зміни. Падіння великих імперій та національне відродження багатьох держав пожвавили міжнародний політичний процес. Розпочалася боротьба за народ та землі, у якій Україна не стала винятком. Опинившись у становищі політичної невизначеності, доля країни стала залежати від рішення політиків провідних країн, не беручи до уваги інтереси недосвідченого уряду молодого країни та всього народу. Окрім амбіцій, швидко сформований та нестабільний уряд молодого країни, нічим не міг протидіяти потужній машині міжнародної дипломатії. Одним з учасників та очевидцем цих подій став забутий та майже невідомий до недавнього часу сучасному українському суспільству, визначний учений, історик-публіцист Ілля Борщак. На долю цієї особистості випав складний життєвий шлях, який був пройдений від простого військового до визначного вченого. Однією з головних та визначальних стала роль дипломата. У складі української делегації І. Борщак бере участь у Паризькій та Вашингтонській мирній конференції. Велика відповідальність стояла перед фахівцем міжнародного права та класичної філології, довести провідним політикам, що Україна як держава має право на існування й для цього необхідне міжнародне визнання. На кінець 1919 р. у Парижі припадає зустріч Іллі Борщака з Уїнстоном Черчілем, а 1924 р., будучи членом ефемерної Ліги української культури, захищаючи права українців Галичини, зустрічався з керівником Французької соціалістичної партії Леоном Блюмом. Доля України була вирішена не на користь молодого уряду, навіть спроба змінити ситуацію за допомогою універсалів та злукою УНР та ЗУНР була марною. Очевидним було те що, намагання Антанти зупинити поширення політичних ідей більшовиків на захід через Україну не виправдав себе. Україна через громадянську війну та іноземну інтервенцію, внаслідок яких були підписані

Варшавський та Ризький мирні договори, була поділена між більшовицькою Росією та Польщею [3, с. 5].

Література й усі наявні джерела стосовно цього періоду, написані здебільшого використовуючи перекручені факти радянською ідеологією, у багатьох матеріалах навіть не згадуються події, які відбувалися в Україні. Ілля Борщак як історик описав соціально-політичні події того часу використовуючи невідомі довгий час для сучасної української науки іноземні джерела, реально правдиві та більш об'єктивні. Наукові праці, присвячені Антанті, Брестському миру, Варшавському договору, відкривають нову актуальну сторінку у вітчизняній історичній науці. Ім'я Іллі Борщака залишалося не стільки невідомим, скільки навмисно замовчувалося радянським урядом, навіть рідні та близькі люди, боячись переслідувань та репресій, не згадували про те, що у Парижі живе їхній родич, уже на той час відомий історик в еміграції. Кожну наукову працю вченого розглянемо окремо для того, щоб відтворити реальну картину наявних подій. Особливу увагу необхідно приділити Антанті, союзу держав-учасниць першої світової війни, таким провідним країнам, як Англія, Франція, Росія, Італія, Бельгія, Греція, Сербія, та південноамериканські республіки. Створений цей союз для протистояння Четвертому союзові, куди ввійшли Німеччина, Австро-Угорщина, Туреччина й Болгарія. Обидва блоки створені для військово-політичного протистояння, котре переросло в першу світову війну, завданням яких був перерозподіл влади та сфер впливу на країни-колонії. Держави Антанти до революції 1917 р. українську справу ігнорували. Влітку 1917 р. після I універсалу французька амбасада в Петербурзі вислала Жана Пелісьє по інформацію. Після більшовицької революції в листопаді 1917 р. була здійснена перша спроба радянського уряду нав'язати контакт із центральними державами. До Києва прибула французька військова місія на чолі з генералом Табуї, який 3 січня 1918 р. офіційно повідомив генеральний секретаріат закордонних справ УНР про призначення його комісаром Французької республіки при українському уряді. Представник французької республіки був прийнятий головою генерального секретаріату В. Винниченком; услід за ним заявив про своє призначення представник англійського уряду Д. П. Бегге. У своїх переговорах з українським урядом вони мали на меті дістати запевнення, що український уряд не укладе миру з центральними державами й продовжуватиме війну на південних і західних фронтах (хоча більшовицький Раднарком почав уже переговори, зокрема від імені України); при цьому Антанта пропонувала фінансову й технічну допомогу. Однак обставини змушували український уряд вести переговори з державами Почвірного союзу й укласти 9 лютого 1918 р. Брестський договір; цим самим переговори з представниками держав Антанти були

перервані, і вони перед вступом українських і німецьких військ до Києва покинули місто [1, с. 47].

Протягом наступних місяців уряди держав Антанти ставилися до Української держави вороже. Після поразки держав Почвірного союзу в листопаді 1918 р. Антанта взялася до об'єднання антибільшовицьких сил, виступаючи, однак, проти самостійності України, роблячи ставку на Денікіна й Колчака. Підписання гетьманом П. Скоропадським 14 листопада 1918 р. грамоти про “федеративну злуку” з Росією з метою порозумітися з Антантою прискорило повстання в Україні й прихід до влади Директорії. У цей час Антанта повністю підтримувала російську Добровольчу Армію, що намагалася відновити “єдину неділиму Росію” і розглядала позицію українського уряду як “більшовицьку”. У грудні 1918 р. Одесу окупував десант із французьких і грецьких частин генерала Боріюса, у січні генерал Д'Ансельм поширив окупацію на 60 км. навколо Одеси. Переговори в лютому 1919 р. між командуванням десанту Антанти й урядом УНР успіху не мали, бо Д'Ансельм, не визнаючи прав України, вимагав включення української армії в загін антибільшовицького російського фронту. Під тиском червоних частин, отамана Григор'єва й під загрозою повстань у французькому флоті десант Антанти покинув південноукраїнську територію.

Від січня 1919 р. уряди УНР і ЗУНР установили контакти із дипломатами Антанти, надіславши на мирну конференцію у Версалі об'єднану делегацію; у липні 1919 р. ЗУНР сформував окрему делегацію з участю членів спільної делегації. 1919 р. представники ЗУНР вийшли із спільної делегації. Українські делегації весь час зустрічалися з русо- і польонофільською настановою керівних дипломатів Антанти (Вілсон, Ллойд – Джордж, Клемансо, Орландо), перед якими ворожа пропаганда української армії увесь час подавалася як більшовицька. Польський делегат Дмовський вимагав для Польщі всю Східну Галичину, і в лютому 1919 р. Антанта надсилає до Варшави місію, очолену Нулянсом, який закликав Антанту надіслати до Галичини польські дивізії, а сам вислав до уряду ЗУНР у Львові місію з представників держав Антанти в справі перемир'я з поляками, яку очолив генерал Бартелемі. Місія 28 лютого пропонувала негайно припинити воєнні дії, відвівши українські війська на лінію, що залишила полякам третину Східної Галичини зі Львовом і Дрогобицьким нафтовим басейном. Ця пропозиція не була прийнята. Після звертань до Антанти голови уряду ЗУНР С. Голубовича й голови делегації В. Панейка та заклику Найвищої ради від 19 березня 1919 р. до командування обох армій теж не мав успіху, а від 26 квітня 1919 р. в Парижі стала працювати міжсоюзна комісія для перемир'я на чолі з бурським генералом Л. Ботою. Пропозиції комісії генерала Боти були прийняті, але польська сторона кинула проти українських військ надіслану проти більшовиків армію

Галлера й продовжувала успішний для неї наступ, незважаючи на заходи Найвищої ради. Сама Найвища рада уповноважила провідників Польської республіки й надалі проводити операції до Збруча, одночасно забезпечивши автономію та свободи населення галицької території з тим, щоб державна належність була згодом розв'язана самовизначенням населення Східної Галичини. У серпні 1919 року Черчилль і Клемансо спробували схилити генерала Денікіна до порозуміння з урядом УНР, але не мали успіху, і напруження при зустрічі наступаючих проти червоної армії військ УНР і Денікіна перейшли у війну, незважаючи на втручання американського військового аташе у Варшаві, що приїздив до Києва 19 вересня 1919 р. Після поразки українських армій у 1919 – 1920 рр., незважаючи на акцію екзильного уряду ЗУНР, зокрема його протест проти Ризького договору перед президією мирної конференції, незважаючи на ухвали Ради Ліги Націй 1921 р. про потребу внормувати правний стан у Східній Галичині й нове висування справи на міжнародний форум 1922 р. Конференція амбасадорів держав Антанти, що відбувалася 14 березня 1923 р. ухвалила рішення про прилучення Галичини до Польщі при застереженні для неї режиму автономії, що ніколи не було виконане [2, с. 53].

Присвятивши ряд публікацій даному питанню, Ілля Борщак зображує справжню позицію Антанти, її плани та способи реалізації українського питання. Досліджуючи наукову спадщину вченого, робимо висновок, що Антанта як організація була незацікавлена розв'язувати питання національного самовизначення України. Відіграючи роль важеля Антанти, Україна стала розмінною монетою між польськими та російськими відносинами.

Досліджуючи Брестський та Варшавський мирні договори, основну увагу слід приділити перебігу подій, які визначили подальшу долю України як країни.

Брестський мир був укладений 9 лютого 1918 р. між УНР і Німеччиною, Австро-Угорщиною, Туреччиною та Болгарією. Коли після перевороту в Петербурзі російський більшовицький уряд став проводити переговори про замирення на східному фронті, Українська Центральна Рада 19 листопада 1917 р. теж почала переговори, бо на її території проходили австро-німецькі й румунські фронти. У резолюціях з 22, 24 і 26 грудня 1917 р., Центральна Рада виявила своє ставлення до миру з Почвірним союзом, а 28 грудня 1917 р. підписано угоду про перемир'я на фронті. Українська делегація була визнана незалежним представництвом. Мета української делегації полягала в здобутті самовизначення всіх українських земель. Питання стосовно Галичини, Буковини, Закарпаття, представники Австро-Угорщини відмовилися дискутувати як внутрішню справу монархії. Холмщину й Підляшшя визнали за землі, що мали входити до складу УНР. Прийнявши IV Універсал, що проголосив повну незалежність УНР, був

укладений у Брест – Литовському 9 лютого 1918 р. договір між УНР і Почвірним союзом у складі Австро-Угорщини, Болгарії, Німеччини й Туреччини. Почвірний союз визнав УНР самостійною державою із західним кордоном, що був установлений між Австро-Угорщиною й Росією 1914 р.; на північ кордони УНР пролягали від Тарногороду по лінії Білгорай – Щебрешин – Красностав – Пугачів – Радзин – Межиріччя – Мельник – Кам’янець-Литовський – Пружани й Вигонівське Озеро; докладно кордони мала встановити змішана комісія відповідно до етнографічних відносин, зважаючи на бажання населення (ст. 2). Брестський договір передбачав урегулювання евакуації зайнятих областей (ст. 3), встановлення дипломатичних відносин (ст. 4), повернення військовополонених (ст. 6), обмін цивільних інтернованих та відновлення публічних і приватних правових зносин (ст. 8). Сторони зреклися взаємного повернення державних видатків для воєнних цілей (ст. 5). Стаття 7 Брестського договору регулювала відновлені господарські зносини і взаємний обмін товарів, зокрема, визнаючи засади розрахунку та встановлення митних тарифів. У Бресті був укладений також таємний договір між Австро-Угорщиною й УНР у справі Галичини та Буковини, що за ним Австрія мала найпізніше до 31 липня 1918 р. об’єднати „в один суцільний коронний край” ті частини Східної Галичини з Буковиною, де переважало українське населення. Але 4 липня 1918 р. Австрія анулювала цей таємний договір під тим претекстом, що Україна не дала їй належної кількості збіжжя; насправді австрійський уряд зробив це під тиском поляків. Німеччина Рапальським договором з більшовиками 1922 р. оголосила Брестський договір недійсним; Австро-Угорщина зробила його недійсним самим фактом розпаду; Туреччина 1922 р. скасувала Брестський договір договором з УСРР, Болгарія, наскільки відомо, формально Брестський договір не касувала [1, с. 117].

Стаття Іллі Борщака про Варшавський договір указує на те, що він був укладений між урядом УНР і Польщею 21 квітня 1920 р., коли армія УНР поверталася із зимового походу і стояла перед перспективою інтернування, бо без погодження з Польщею не можна було продовжувати регулярної боротьби з більшовицькою Росією, до війни з якою саме тоді готувався польський уряд. Підписаний керівником Міністерства закордонних справ УНР А. Ливицьким і представником польського міністерства Я. Дмовським, Варшавський договір мав такі пункти: 1) Визнання права України на незалежне державне існування на території в межах на північ, схід і південь, як ці межі будуть означені договорами УНР з її прикордонними з тих сторін сусідами. Польща визнає Директорію Незалежної Української Народної Республіки на чолі з головним отаманом Симоном Петлюрою за верховну владу УНР. 2) Кордон між УНР і Польщею встановлюється наступний: на північ від Дністра вздовж р. Збруча, а далі вздовж кордону між Австро-Угорщиною та Росією до Вишгородка, а від Вишгородка на

північ через узгір'я Крем'янецькі, далі по лінії на схід від Здовбунова, потім вздовж східного адміністративного кордону Рівенського повіту, далі на північ уздовж адміністративного кордону Мінської губернії, до схрещення його з рікою Прип'ять. Щодо повітів Рівенського, Дубенського й частини Крем'янецького, які тепер уходять до складу Польщі, мають бути встановлені спеціальною українсько-польською комісією, складеною з відповідних фахівців. 3) Польський уряд визнає територію України на схід від кордону, до кордонів Польщі 1772 р., які Польща вже посідає або набуде від Росії шляхом збройним чи дипломатичним. 4) Польський уряд зобов'язується не укладати жодних міжнародних угод, спрямованих проти України; те ж саме зобов'язується уряд УНР стосовно Польщі. 5) Права національно-культурні, які уряд УНР забезпечить громадянам польської національності на території УНР, будуть забезпечені громадянам УНР у Польщі. 6) Укладаються спеціальні економічно-торговельні угоди між УНР та Польщею. Аграрна справа в Україні буде розв'язана конституантою. До часу скликання конституанти юридичне становище землевласників польської національності в Україні означається згодою між Польщею і УНР. 7) Укладається військова конвенція, що становить інтегральну частину цієї угоди. 8) Угода не може бути передана третій стороні чи бути опублікована нею повністю чи частково, а тільки за взаємною згодою обох сторін [2, с. 210].

Польща визнавала право України на незалежне державне існування, вона не цікавилася ні північними, східними й південними кордонами країни, але користуючись безвихідним на той час становищем УНР, залишала за собою Східну Галичину, Західну Волинь, Холмщину з Підляшшям і Полісся. Так само військова конвенція з 24 квітня 1920 р. становила інтегральну частину Варшавського договору, віддавала цілковиту перевагу польській стороні: воєнні дії проти радянської армії на Правобережжі мали відбутися під польським головним командуванням; польська сторона встановлювала в порозумінні з Україною відношення української валюти до польської, лишала за собою керування залізницями, охорону запілля, а також владу на зайнятій у момент підписання конвенції території УНР; український уряд зобов'язувався постачати харчування й тягловий транспорт для польської армії після початку воєнних дій. Умови Варшавського договору, зокрема щодо української території, спричинили гострі протести серед чималої частини української громадськості, особливо в Галичині. Труднощі польсько-української війни з більшовиками (від квітня до жовтня 1920 р.) спонукали польський уряд зруйнувати Варшавський договір, який ніколи не був запропонований польським сеймом для ратифікації, розірвати відносини з урядом УНР і, визнавши УСРР, укласти з більшовиками Ризький мир від 18 березня 1921 р. [11, с. 412].

Ім'я Іллі Борщака та його науково-публіцистичну спадщину відродив один з видатних істориків, який жив та працював в еміграції, редактор 10 томів "Енциклопедії українознавства" В. Кубійович. Завдяки його науковій діяльності українське суспільство дізналося про одного з визначних істориків, познайомившись з ним на сторінках енциклопедії.

Після І. Борщака залишилася велика наукова та публіцистична спадщина, розпорошена в десятках різних видань, котра досі не вивчена й не оцінена як слід. На жаль, зовсім не увічнена його пам'ять як загалом в Україні, так і на рідній йому Миколаївщині. Життєвий шлях Іллі Борщака був далеко непростий, тернистий, але за роки невтомної праці він залишив нам чимало своїх надбань. Це була всебічно обдарована особистість, його таланти виявлялися як в участі в Українській революції, так і в різних галузях історії. У його особі органічно поєднався як послідовний український громадсько-політичний діяч, так і невтомний і талановитий історик, допитливий учений та закоханий в Україну патріот [14, с. 324].

Підбиваючи підсумки, робимо висновки: здобуття незалежності України дало новий поштовх у розвитку національної науки, у тому числі історії, багато імен визначних учених-емігрантів, їхні наукові досягнення та здобутки залишаються досі невідомими широкому колу суспільства. Питання стосовно ролі України в міжнародній діяльності на початку ХХ ст. стало досліджуватися недавно і є одним з пріоритетних напрямків сучасної вітчизняної історії. Антанта, Брестський та Варшавський мирні договори розглядалися як ворожі та негативні моменти всієї радянської історії. Тому одним з актуальних та головних завдань молодого плеяди істориків-дослідників є відкриття нових історичних постатей та достовірних фактів з наданням їм чільного місця у вітчизняній науці.

Перспективи розвитку цієї тематики полягають у подальшому дослідженні наявної проблеми, актуалізації та відкритті нових відомостей та фактів. Багатьох учених буде цікавити ця проблематика, бо майже невідомим залишається велика кількість нових джерел, які розпорошені по цілому світу, котрі, безумовно, збагатять вітчизняну історію та очікують свого часу бути оприлюдненими.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Борщак Ілько // Енциклопедія Українознавства/ Головний редактор д-р Володимир Кубійович. – Львів, 1993. – Том 1.
2. Гресько М.М. Борщак Ілько // Українська літературна енциклопедія. – Т. 1. – К., 1988.
3. Дашкевич Я.Р. Ілько Борщак і його вклад в історіографію України// Вісник Київського Університету. – 1990. – Вип. 32.
4. Журецький Я., Шкварець В. Доля подвижника// Радянське Прибужжя – 1997. – 19 липня.
5. Ілько Борщак // Історія України в особах / за редакцією проф. В.П. Шкварця – Миколаїв – Ч. 2. – 1993.

6. Костюк Г. Зустрічі і прощання. Спогади. Книга друга// Кур'єр Кривбасу. – 2000. – №123.
7. Мазепа І.П. Україна й бурі революції 1917 – 1921. – Д.: Січ, 2001. – 414 с.
8. Никольников Г.Н. Брестский мир и Украина. – К., 1981.
9. Сарбей В. Хто він – Ілько Борщак? Історичний календар, 1999 (Видатні історики). – К., 1998.
10. Сергійчук В.І. В чиїх руках архів Борщака// Комсомольське знам'я. – 1988. – 16 грудня.
11. Сергійчук В.І. Українська соборність: відродження Українства в 1917 – 1920 роках. – К.: Укр. вид. спілка, 1999. – 412 с.
12. Солдатенко В.Ф. Українська революція історичний нарис. – К.: Либідь, 1999 – 973 с.
13. Солдатенко В.Ф. Українська революція: Концепція та історіографія (1918 – 1920рр.) – К.: Наукова думка, 1999. – С. 63 – 165.
14. Шкварець В.П. Ілько Борщак з Миколаївщини – визначний історик і публіцист, патріот України, – повертається до земляків, на Батьківщину // Вересень. – 1997. – № 1.
15. Шкварець В.П. Ілля Львович Борщак// Міжнародна наукова конференція „Знаки питання в історії України”. 31 жовтня – 2 листопада 2002 р. – Ніжин. 2002.
16. Шкварець В.П. Ілля Львович Борщак // V Всеукраїнська наукова конференція „Наукові дослідження з усіх сфер і галузей України в контексті історичних проблем” Березень – квітень 2002 р. – Миколаїв, 2002.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Мельников Євген Олегович – аспірант кафедри історії України МДУ ім. В. О. Сухомлинського.

Наукові інтереси: дослідження визначних постатей України.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ Й СУТІ ФЕДЕРАЛІЗМУ В ІСТОРІЇ

Дмитро МОРОЗОВ (м. Кіровоград)

У статті розглядаються теоретико-методологічні аспекти поняття федералізм в історії. Стверджується думка, що федералізм як історико-політична теорія вважається формою суспільної організації, яка здатна поєднувати національну й регіональну ідентичність.

Ключові слова: федералізм, федерація, суверенітет, суб'єкт федерації.

Theoretical and methodological aspects of the notion of federalism in history are regarded in the article. Theoretical and methodological aspects of the notion of federalism in history are regarded in the article. It is confirmed that federalism as historical and political theory is regarded as a form of social organization that is able to combine national and regional peculiarities.

Key words: federalism, federation, sovereignty, subject of federation.

Федералістичні ідеї, що ставили за мету встановлення федеративного державного ладу, у своєму історичному розвитку пройшли кілька стадій. Перша з них зародилася ще в період середньовіччя, коли в протидію з центризмом абсолютизму формувалися принципи феодалного